

ПОПОДНЕВА

Последњи дан у Тајпеју. Пењем се степеницама у кафе на првом спрату познате чајдонице,¹ светле просторије великих прозора. У регалима књиге и кутије са чајевима. Не угледам новинарку одмах, она ми маше. Поручила је чај и сендвиче.

Каже ми да је три године студирала у Хајделбергу, био је то леп период, тамо је упознала свог мужа. Поставља интелигентна питања, али сам ја деконцентрисан, било је превише читања, предавања, пријема и интервјуа последњих дана. Ваздух је влажан, одећа се лепи за тело. Извињавам јој се, напосто сам страшно уморан. Она ме погледа, оставља свој бочић у ташну и искључује мобилни којим је снимала интервју. Ставља ми руку на подлактицу и насмеши се. „Показаћу вам нешто ако желите”, изговара и устаје. Хоћу да платим, али ми она не допушта.

На улици иде испред мене, једва успевам да је пратим у мноштву људи. Под колонадама се продаје суво воће, цвеће, зачини, месо и риба. Гласно је и тесно, мирише на пржене шкампе и тофу супу. Пролазимо поред мајусних уличних кафеа, дућана, апотека са биљкама и корењем. Она се зауставља. „Ово је храм Шјахаи”, каже, „овај бог је заштитник нашег града.” Храм је мала грађевина уклештена између два стамбена блока.

Унутра је још загушљивије и врелије, тесне просторије пуне су људи, свуда су небројене статуе божанстава у свиленим одорама, мрачна баснолика бића и један коњ од бронзе.

Новинарка ми даје три миришљава штапића да их припалим на свећу. Клања се испред „цара небеса”, па ми показује једну малу статуу. „Ово овде није никакво божанство, него човек”, каже. За време јапанске окупације крао је од богатих и новац давао сиромашнима, тајвански Робин Худ. Потом прилази статуи малог црног ћелавог мушкарца дуге браде и у златном огртачу. „Ово је Ју Лао, бог љубави. Због њега су сви овде”. Бог изгледа пријатељски. Клањамо му се. Добијам комадић колача и гутљај светог чаја, а на крају ми новинарка даје танак црвени кончић.

Враћамо се на улицу. Кажем како ништа нисам разумео. Новинарка се смеје, па ми прича причу од пре хиљаду година о младићу који је тражио жену спрам себе и ниједну није нашао. Једне ноћи, када је не могавши да заспи изашао да се прошета, угледао је старца који је при светлости месечине читао неку књигу. Младић је радознано завирио старцу преко рамена, али није могао да одгонетне ни једно једино слово. Старац је рекао да је то чаробна књига у којој су приказани сви бракови на свету. Младић није поверовао у то, те је стари из своје торбе извукао једну црвену нит. Сваки човек, рекао је старац, од свог рођења повезан је једном таквом нити са другим људским бићем, колико год живели удаљени једно од другог. Њихова судбина је од почетка одређена. А све ове нити су исцртане у његовој

¹ ASW Tea House. (Прим. ирев.)

књизи. Младић је наравно одмах хтео да зна ким ће се ожени. Стари се насмејао, рекавши да ће му показати његову жену ако баш толико жели, али да му то неће бити ни од какве користи.

Следећег дана њих двојица су заједно отишла на градску тржницу. „Тамо”, рекао је старац и показао једну слепу, ружну и сиромашну жену која је на тезги продавала поврће. Поред ње се играло двогодишње дете. „Ова девојчица ће за четрнаест година постати твоја жена”, рекао је старац. Младић је био запрепашћен. Био је имућан и образован, није хтео да се ожени из сиромашне куће, већ да има лепу жену свог ранга. Наредио је слуги да убије девојчицу. Чак и пре хиљаду година, била је то страшна заповест. Слуга је оклевао. Ранио је дете само по челу, пустио нож да падне и побегао.

Четрнаест година касније гувернер провинције дао је своју кћер оном младићу за жену. Био је то срећан брак. Жена је увек носила цвет на челу.

„Слутите”, каже новинарка, „да је она била оно дете које је слуга тог човека озледио. Девојчица заправо није била кћерка оне продавачице, већ је потицала из богате куће. Њени родитељи беху умрли, а стара пиљарка је само пазила на њу. Гувернер је усвојио девојчицу. Старац под месечином прославио се као бог љубави и дан-данас му се сваки Тајванац моли да му подари супружника”. Поново се насмејала. „Пишите о томе”, рекла је.

Захваљујем јој на причи и поподневу и још једном се извињавам због свог умора. Она каже да нема везе, има већ довољно материјала за добар чланак. Треба да сачувам црвени кончић у својој торби и да пазим на њега, не бих ли некад поново могао доћи овамо са даром за бога љубави Ју Лаоа.

На путу ка хотелу почиње киша. Улица испарава, небо је сад зелено и жуто. У хотелу пакујем кофер, силазим и седам у лоби да сачекам возача до аеродрома. Амерички брачни пар се свађа за суседним столом. Он виче на њу како увек све заборавља и губи, сад је чак оставила његову актен-ташну у таксију, није он бре овде да би се забављао, већ мора да ради, он стварно више не може да поднесе њену глупост. Док виче, лице му се црвени, а жена гледа у под и ништа не одговара. Он је све бешњи и гласнији. Прилазим им и питам их где је Тајпеј 101, чувени небодер, заштитни знак града. Човек заћути, зачуђено ме погледа, па ми објашњава како да дођем до њега. Наручујем кафу и воду за све троје, постављајући мушкарцу бројна питања, како то већ туристи чине, све док мој возач не стигне.

У авиону размишљам о новинарки, љутитом мушкарцу и о књизи бога љубави у којој су исцртане све црвене нити. Гете у „Сродству по избору” пише да су сва ужад енглеске краљевске флоте испредена тако да кроз њих пролази једна црвена нит, „која се не може извући а да се све не раздреша”.

Одједном, све је поново ту: Њујорк, врела сала, она. Било је то на једном досадном пријему на крају конференције о међународном праву у хотелу „Плаза” у јужном делу Централ парка. Позвали су ме да бих говорио о књижевности и праву. Организатор је то назвао нешто као „културни програм”, и наравно да то никога није занимало.

Стари хотел „Плаза” је већ одавно био изгубио свој сјај. Доналд Трамп га је својевремено био купио и у њему се венчао, припадао је Индијцима, Арапима и Кине-

зима, а све добре собе са погледом на Централ парк биле су сада власнички станови. Туристи би накратко ушли са улице да би сликали велики кристални лустер и стаклену куполу. Ништа више није подсећало на то да је Алфред Хичкок са Керијем Грантом снимао у бару, да су се Труман Капоте и Гор Видал овде састајали на ручку и да се Фиццдералдов *Велики Гејсби* одигравао у једном од апартмана: „Соба је била пространа и загушљива и, мада је већ било четири сата, отварањем прозора само нас је запахнула топлина која је допирала од грмља из парка.”² А пошто је било превруће и превише им је било свега, свађали су се, све док Џеј Гетсби мирно није рекао Тому Бјуханану: „Твоја жена те не воли. Није те никада ни волела. Она воли мене”³. То и јесте и није било тачно, вољена је исувише слаба, нити њен муж може да заустави време нити Гетсби да га врати. Живот је на крају само омама, Гетсбијеви снови тону, „негде тамо у огромној тмини иза града, где се тамна поља земље таласају под покровом ноћи.”⁴

Овде, у овом хотелу у Њујорку двадесетих година, проживео је Скот Фиццдералд своје најбоље године. Касније је изгубио све, жена му је морала у нервну клинику, прекомерно је пио, постао депресиван, брак му се распао. Једанаест година пре смрти све његове књиге доносиле су му годишњи приход од свега 31,77 долара, од тога *Велики Гејсби* 5,10 долара. Фиццдералд је умро у четрдесет четвртој години, изнурен и пропао. Његова жена је изгорела у пожару у једној психијатријској установи осам година касније. Али тада, када је у Њујорку имао двадесет три године и сијао сјајем генија, његове приповетке су носиле наслове попут „Дијамант велики као Риц”. У једном писму Фиццдералду Хемингвеј пише да би после Скотове смрти његову јетру требало пренети у Принстон, али његово срце у „Плазу”.

На пријему у хотелу носила је уску хаљину од сирове свиле, окер на мекој светлости поподнева. Звонко се смејала међу мушкарцима који су је окруживали. И дан-данас се сећам сваке слике, њеног врата са танком плавом венком испод светле коже, сјаја њене бисерне огрлице. Била је старији партнер у канцеларији која је организовала ово дешавање и позвала ме је зато што је волела моје књиге. Пришла је мом столу и онда смо читаво поподне причали као да смо сами. Када је хтела да пође, испратио сам је до излаза огрнувши јој свој сако преко рамена јер се смрзавала. Напољу се већ било смрачило, светлели су излози, ресторани, аутомобили и уличне светиљке. Окренула се. „Верујем да све радите како треба”, казала је. То је једина реченица које се још увек сећам.

Много касније, сваки пут када бисмо летели заједно, држала ме је за руку при полетању и слетању. Притом ништа не би рекла, само би ставила своју руку на моју и затворила очи. На то мислим сада док летим назад за Европу.

У име доброте и љубави, човек не сме допустити смрти да влада његовим мислима.⁵ То је једина реченица у *Чаробном бреју* Томаса Мана која је одштампана

² Фиццдералд, Ф. С. (2013). *Велики Гејсби*. (Лазар Мацура, прев.). Подгорица: Нова књига. (Прим. њрев.)

³ Исто. (Прим. њрев.)

⁴ Исто. (Прим. њрев.)

⁵ Ман, Т. (1954). *Чаробни бреј*. (Милош Ђорђевић, Никола Половина, прев.). Београд: Просвета. (Прим. њрев.)

курзивом. Реченица је без објашњења, будући да за њу нема објашњења, као што за живот и наставак живота нема објашњења. Изговарао сам је себи наглас толико година, све док од ње није остао само ритам, звук и уверење. И сада, након толико времена, најћу некад поподнева у којима не видим више ништа друго око себе када прођем поред кафеа у коме смо били заједно.

(С немачкој превела Јелена Тодоровић Лазић)